

BLIŻEJ

INTERWENCJA EDUKACYJNA BLIŻEJ

DLA PIERWSZEJ KLASY GIMNAZJUM

- ↔ BUDOWANIE ZGRANEGO ZESPOŁU KLASOWEGO
- ↔ ZAPOBIEGANIE WYKLUCZENIU I AGRESJI RÓWIEŚNICZEJ
- ↔ ZARZĄDZANIE DYNAMIKĄ I HIERARCHIZACJA GRUPY
- ↔ TWORZENIE POZYTYWNEGO KLIMATU KLASY

Autorzy:

Małgorzata Wójcik
Katarzyna Popiołek
Agata Otrębska
Marta Błońska
Hanna Marszałek
Katarzyna Wiercińska

Współpracujący uczniowie śląskich gimnazjów:

Zuzanna Wasiak
Anna Trzcińska
Nina Bierońska
Maria Baryła
Zuzanna Wójcik
Klasa Ib Gimnazjum nr 23 w Katowicach

Współpraca metodyczna i opracowanie językowe:

Anna Garbaciuk i Marta Kubarek

Publikacja finansowana przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju w ramach programu Innowacje Społeczne (IS-1/007/NCBR/2013), powstała przy współpracy Uniwersytetu SWPS, Fundacji Rozwoju Społecznego DEMOS oraz przedsiębiorstwa METRUM Beata Kozak.

Dofinansowanie:

Lider:

Partnerzy:

Patronaty honorowe:

MINISTER
EDUKACJI
NARODOWEJ

KURATORIUM
OŚWIATY
w Katowicach

RUDA Śląska

Patronat Prezydenta
Miasta Rudzka Śląska

Patronat Prezydenta
Miasta Jastrzębie Zdrój

Patronat Prezydenta
Miasta Mysłowice

Patronaty medialne:

Interklasa.pl

Patronat Prezydenta
Miasta Sosnowca

Patronat Prezydenta
Miasta Częstochowy

Patronat honorowy Prezydenta
Miasta Bytomia

Patronat Prezydenta
Miasta Żory

IBE

INSTYTUT
BADAŃ
EDUKACYJNYCH

Partnerzy Honorowi systemu Edukacji

Szanowni Nauczyciele/Nauczycielki,

Przekazujemy Państwu scenariusze lekcji wychowawczych dla pierwszej klasy gimnazjum, które pomogą pokierować dynamiką klasy od pierwszego dnia pobytu uczniów w nowej szkole. Celem poszczególnych scenariuszy jest stworzenie zgranego, wspierającego zespołu klasowego oraz zapobieganie negatywnym zjawiskom grupowym, takim jak: wykluczenie jednostek, wyłonienie kozła ofiarnego lub destruktywnego lidera, czy też podział na rywalizujące grupki. Ćwiczenia umożliwiają uczniom samodzielne wypracowanie zasad funkcjonowania w klasie oraz procedur zachowania się w sytuacjach trudnych, w tym formę indywidualnego kontaktu z wychowawcą/wychowawczynią.

Całość programu zawiera jedenaście zwartych, krótkich i łatwych do przeprowadzenia lekcji, pozostawiając czas na inne zadania wychowawcy. Program powstał przy współpracy nauczycieli, uczniów, pedagogów szkolnych i naukowców, spełnia więc oczekiwania wszystkich zainteresowanych. Opierając się na wynikach badań prowadzonych w gimnazjach, zapobiega negatywnym zjawiskom grupowym w sposób akceptowany przez uczniów i wygodny w realizacji dla wychowawców klas. Ważnym założeniem programu jest jego realizacja od pierwszej godziny wychowawczej, tak by ćwiczenia współgrały z naturalnymi procesami grupowymi. Raz ustalone relacje między uczniami są trwałe, łatwiej więc odpowiednio wpłynąć na strukturę klasy, niż ją zmienić.

Lekcje zostały podzielone na trzy części: wzajemne poznanie, integracja i tworzenie zespołu, empatyczne postrzeganie wykluczanej jednostki. Każda część jest poprzedzona krótkim wstępem, w którym przedstawiamy wyniki badań i przyjęte na ich podstawie założenia. Opisujemy także wykorzystane teorie psychologiczne oraz sposób, w jaki wpływają na postawy uczniów. Wszystkie ćwiczenia wymagają pracy w parach i grupach. Zastosowaliśmy metody asymilacji oraz samodzielnego dochodzenia do wiedzy, a także scenki i dyskusje. Ważną częścią lekcji są zadania domowe: „Do przemyślenia”. Mają one formę osobistego pytania dotyczącego kwestii szacunku, traktowania innych, własnych doświadczeń w grupie lub wspomnień ze szkoły podstawowej. Rozwiązanie to zostało zaproponowane przez uczniów gimnazjum i pozwala na przemyślenie trudnych kwestii interpersonalnych bez konieczności wypowiedziania się na forum klasy.

Skuteczność programu potwierdziliśmy dwukrotnymi badaniami przeprowadzonymi za pierwszym razem przez zespół naukowy Uniwersytetu SWPS, a za drugim - przez zewnętrznych ewaluatorów. W pierwszych badaniach udział wzięło 270 uczniów i uczennic śląskich gimnazjów, w drugich – 615. Wyniki badań pokazały przede wszystkim zmniejszenie liczby zachowań agresywnych (w tym agresji werbalnej, fizycznej oraz wykluczania) w klasach, w których przeprowadzono program Bliżej. Zdaniem nauczycieli/nauczycielek scenariusze lekcji są przydatne i wartościowe. Uświadomiły one uczniom, że należy rozmawiać o problemach lub zwrócić się o pomoc do nauczyciela/nauczycielki. Natomiast uczniowie podkreślali, iż dzięki zajęciom mogli się lepiej poznać, co stało się fundamentem budowania dobrych relacji w zespole klasowym.

Część pierwsza - wzajemne poznanie - zawiera integracyjne ćwiczenia ułatwiające uczniom poznanie się, docenienie różnic oraz podobieństw między sobą. Dzięki zadaniom bazującym na Teorii Skrzyżowanych Kategorii Społecznych uczniowie nie tylko uzyskają wiedzę na temat swoich kolegów i koleżanek, ale także zauważają istniejące podobieństwa oraz poznają zyski płynące z podejmowania wspólnych działań. Niezwykle istotne jest takie prowadzenie lekcji, aby wszyscy uczniowie mieli szansę nawiązać ze sobą kontakt.

Część druga - integracja i tworzenie zespołu - wykorzystuje teorię Wspólnej Tożsamości Grupowej, a scenariusze mają za zadanie pomóc uczniom w wypracowaniu zasad funkcjonowania w klasie oraz stworzeniu atmosfery współpracy. Lekcje ułatwiają zdefiniowanie dobrego zespołu klasowego oraz uświadamiają korzyści, jakie daje on każdemu uczniowi. Uczestnicy samodzielnie analizują działania, sytuacje i zachowania, których chcieliby uniknąć w nowej klasie gimnazjalnej. Zastanawiają się także, co chcieliby przenieść ze swojej poprzedniej klasy, szkoły oraz w jaki sposób można to osiągnąć. Wychowawca/wychowawczynie powinien/powinna podkreślić swoją wspierającą rolę, zachęcić do podejmowania działań w sytuacjach, gdy uczeń/uczennica jest świadkiem antyspołecznych zachowań oraz ustalić wraz z uczniami formy indywidualnego kontaktu, zwłaszcza gdy pojawiają się problemy.

Część trzecia - empatyczne postrzeganie wykluczanej jednostki - zawiera scenariusze pokazujące i uświadamiające związek między działaniem wykluczającym i prześladowaniem, a odczuciami ofiary takiego zachowania. Uczniowie uczestniczący w badaniu interpretowali własne zachowania wykluczające jako „tylko takie żarty” i tym samym nie zastanawiali się nad ich konsekwencjami, zwłaszcza w przypadku prześladowania w Internecie. Dlatego też zaprojektowane ćwiczenia wywołują postawę empatyczną, dzięki wykorzystaniu techniki empatii kognitywnej i emocjonalnej. Analizując konsekwencje przykładowych aktów wykluczenia i przemocy, uczniowie zastanawiają się nad odczuciami wykluczanej jednostki oraz starają się zaproponować rozwiązania takich sytuacji.

Najważniejsze zasady prowadzenia zajęć:

- ↻ Rozpocznij w pierwszym tygodniu września.
- ↻ Staraj się zrealizować wszystkie lekcje i ćwiczenia w zaproponowanej przez nas kolejności.
- ↻ Upewnij się, że wszyscy uczniowie w klasie mają szansę ze sobą pracować. Jak najczęściej zmieniaj pary i grupy.
- ↻ Ustal z uczniami, by nie komentowali negatywnie wypowiedzi i pomysłów, ale zachęcaj do dyskusji i wymiany poglądów.
- ↻ Daj uczniom poczucie samodzielnie wypracowanych zasad. Tylko wtedy będą ich przestrzegali.
- ↻ Obiecuj, że zadanie domowe „Do przemyślenia” nie będzie omawiane na forum klasy, chyba że uczniowie będą sobie tego życzyli.
- ↻ Ustal z uczniami formę bezpiecznego, indywidualnego kontaktu. Zapewnij anonimowość i poufność takiego kontaktu.
- ↻ Podkreślaj, że uczniowie są współodpowiedzialni za kształt i atmosferę klasy, a zgrany zespół klasowy to komfort dla wszystkich uczniów i nauczycieli. Zapewnij uczniów o swoim wsparciu.

Oznaczenia scenariuszy:

- należy przygotować kartki papieru

- wymaga przygotowania

Część pierwsza – Wzajemne poznanie

Wyniki prowadzonych przez nas badań pokazały, że uczniowie boją się wejścia w nowy zespół klasowy, ponieważ są świadomi mechanizmów hierarchizacji i dynamiki grupy. Wiedzą, że mogą „skończyć z tępionymi” lub być na marginesie klasy. Mimo tych obaw traktują zmianę szkoły jako szansę na nowe, ciekawe znajomości oraz stworzenie zgranej klasy, są więc pozytywnie nastawieni do nawiązywania nowych relacji rówieśniczych i gotowi do podejmowania zadań integracyjnych. Rozpoczęcie realizacji scenariuszy już od pierwszej lekcji wychowawczej pozwoli wychowawcom pokierować dynamiką nowej grupy, a uczniom ułatwi pozytywne negocjacje interpersonalnych układów klasowych. Poza wspólną zabawą w miłej atmosferze celem początkowych lekcji jest ułatwienie wszystkim uczniom poznania się oraz wymiana informacji. Dzięki zadaniom odwołującym się do teorii Skrzyżowanych Kategorii Społecznych oraz teorii Doise’a kontakt jest ukierunkowany na dostrzeganie podobieństw, przy jednoczesnym podkreśleniu uczestnictwa każdego ucznia/uczennicy w różnych kategoriach społecznych. Ćwiczenia muszą być przeprowadzone zanim wyłoniona hierarchia grupowa osłabi możliwość kontaktów pomiędzy niektórymi jednostkami w klasie.

SCENARIUSZ NR 1

temat: **Poznajemy nowych kolegów i koleżanki – zajęcia integrujące klasę.**

czas: 30-40 minut

formy pracy:

grupowo

indywidualnie

środki dydaktyczne: _____

Cele :

Ogólne

Uczeń/uczennica:

- ↔ poznaje kolegów i koleżanki z nowej klasy.

Operacyjne

Uczeń/uczennica:

- ↔ poznaje imiona i zainteresowania kolegów i koleżanek z klasy,
- ↔ zdobywa dodatkowe informacje na temat kolegów i koleżanek (związane m.in. z gustem muzycznym),
- ↔ potrafi wypowiedzieć się na temat zainteresowań kolegów i koleżanek na forum klasy,
- ↔ odczuwa potrzebę bliższego poznania osób z nowej klasy.

Metody (klasyfikacja przyjęta za W. Okoniem*):

- ↔ metody asymilacji wiedzy (dyskusja),
- ↔ metody samodzielnego dochodzenia do wiedzy (gra dydaktyczna),
- ↔ metody praktyczne.

PRZEBIEG PRACY

I Ogniwo wstępne

1. Nauczyciel/nauczycielka informuje uczniów, jak ważne jest poznanie imion i zainteresowań kolegów i koleżanek w klasie. Następnie zadaje pytania:

- ↔ *Jak się czujemy, gdy ktoś nie pamięta naszego imienia? (oczekiwana odpowiedź: „Czuję się źle, zdecydowanie wolę, by ktoś zwracał się do mnie po imieniu, niż po nazwisku”).*
- ↔ *W jaki sposób prowadzący zajęcia w nowo poznanej klasie radzą sobie z brakiem znajomości imion? (oczekiwana odpowiedź: proszą o zapisanie imion na kartkach, z których wykonujemy wizytówki).*

Nauczyciel/nauczycielka zauważa, że skoro my sami nie lubimy, by ktoś zwracał się do nas po nazwisku, to zapewne inni również tego nie lubią. Atmosfera w klasie będzie lepsza, gdy wszyscy uczniowie będą znać swoje imiona.

II Ogniw centralne

2. Nauczyciel/nauczycielka zaprasza uczniów, by usiedli w kółku. Gdy młodzież zajmie odpowiednie miejsca, nauczyciel/nauczycielka prosi, aby każdy się przedstawił. Kolejni uczniowie wypowiadają imiona wszystkich poprzedników i na koniec dodają swoje. Ostatnia osoba ma najtrudniejsze zadanie, ponieważ musi przypomnieć sobie imiona wszystkich kolegów.

3. W następnej rundzie uczniowie jeszcze raz podają swoje imię i dodają jedną informację na swój temat, np. Wojtek, *gram w siatkówkę w klubie sportowym*. Kolejni uczniowie starają się powtórzyć wszystkie usłyszane informacje.

4. Nauczyciel/nauczycielka wyznacza pary np. kolejne numery z dziennika (jeżeli w klasie jest nieparzysta liczba uczniów, można stworzyć jedną trzyosobową grupę), a następnie prosi, aby uczniowie opowiedzieli sobie wzajemnie o muzyce, której najchętniej słuchają. Każdy uczeń/uczennica na forum opowiada o muzyce, której słucha partner z pary, np. *Marcin najczęściej słucha rocka. Ostatnio był na koncercie... i było fantastycznie. Czasem słucha też muzyki filmowej, bo jego siostra studiuje na Akademii Muzycznej*.

W kolejnych rundach ćwiczenia uczniowie zmieniają pary i opowiadają sobie o:

- ↔ *najciekawszej wycieczce,*
- ↔ *lekcji, której nie lubią,*
- ↔ *ulubionych daniach,*
- ↔ *ciekawym filmie, który widzieli,*
- ↔ *zabawnym wspomnieniu z podstawówki.*

Za każdym razem uczniowie relacjonują wypowiedź partnera z pary.

W ćwiczeniu tym najważniejsze jest stworzenie jak największej liczby par (przy każdej wypowiedzi uczeń/uczennica powinien/powinna pracować z kimś innym).

III Ogniw końcowe

5. Nauczyciel/nauczycielka w podsumowaniu zadaje pytania, które mają skłonić ucznia/uczennicę do refleksji.

- ↔ *Czy dzisiejsza lekcja pozwoliła nam się lepiej poznać? (oczekiwana odpowiedź: zdecydowanie tak).*
- ↔ *Co na to wpłynęło? (oczekiwana odpowiedź: fakt, że znamy nie tylko imiona kolegów i koleżanek, z którymi uczęszczamy do klasy, ale również ich zainteresowania, pasje).*

6. Nauczyciel/nauczycielka dziękuje uczniom za wspólną zabawę.

*Okoń W. *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 1998. Klasyfikacja została zastosowana we wszystkich scenariuszach.

SCENARIUSZ NR 2

temat: **Zgadnij kto...? Rozmawiamy o naszych zainteresowaniach.**

czas: 15- 20 minut

formy pracy:

grupowo

indywidualne

środki dydaktyczne: kartki, pudełko.

Cele :

Ogólne

Uczeń/uczennica:

- ↔ poznaje kolegów i koleżanki z nowej klasy.

Operacyjne

Uczeń/uczennica:

- ↔ poznaje mocne i słabe strony, zainteresowania, talenty oraz pasje kolegów i koleżanek z klasy,
- ↔ potrafi dopasować krótki opis zainteresowań do konkretnego kolegi i koleżanki z klasy,
- ↔ dostrzega, że w zespole klasowym spotykają się osoby o różnych zainteresowaniach,
- ↔ odczuwa potrzebę bliższego poznania osób z klasy.

Metody:

- ↔ metody asymilacji wiedzy (dyskusja),
- ↔ metody samodzielnego dochodzenia do wiedzy (gra dydaktyczna),
- ↔ metody praktyczne.

PRZEBIEG PRACY

I Ogniwo wstępne

1. Nauczyciel/nauczycielka zadaje uczniom pytania:

- ↔ *Co oznacza sformułowanie „poznać kogoś”? (oczekiwana odpowiedź: **wiedzieć o nim wiele rzeczy, znać go, obserwować go w różnych sytuacjach**).*
- ↔ *W jaki sposób możemy dowiedzieć się o kimś czegoś nowego? (oczekiwana odpowiedź: **powinniśmy z nim przebywać, rozmawiać z nim**).*

Nauczyciel/nauczycielka podkreśla rolę rozmowy z drugim człowiekiem.

II Ogniw centralne

2. Nauczyciel/nauczycielka rozdaje uczniom kartki i prosi o uzupełnienie następujących zdań:

- ↕ *Lubię...*
- ↕ *Nie lubię...*
- ↕ *Szczególnie dobrze potrafię...*
- ↕ *Mam...*
- ↕ *Chciałbym/Chciałabym...*

Po wykonaniu zadania uczniowie wkładają swoje kartki do pudełka.

3. Każdy uczeń/uczennica losuje kartkę (jeśli wylosuje swoją – wymienia ją). Na znak dany przez nauczyciela/nauczycielkę uczniowie odczytują informacje z karteczki i próbują domyślić się, kim jest autor wypowiedzi. Jeśli udało im się odgadnąć, kto jest właścicielem kartki – przekazują mu ją. Jeśli popełnili błąd – kartka wraca do pudełka, a uczeń/uczennica stara się uzasadnić, dlaczego przeczytane informacje dopasował do wybranej przed chwilą osoby.

4. Nauczyciel/nauczycielka zadaje pytanie:

- ↕ *W jaki sposób można było stwierdzić, czyja to karteczka? (oczekiwana odpowiedź: dzięki temu, że już trochę o sobie wiemy, znamy już niektóre nasze umiejętności).*

5. Dodatkowe ćwiczenie (jeśli nauczyciel/nauczycielka dysponuje czasem).

Prowadzący/prowadząca wyznacza linię graniczną na środku sali. Następnie podaje dwa warianty do wyboru, pokazując właściwą stronę ręką, np. po prawej ci, którzy wolą góry, po lewej morze (kolejne przykłady: naleśniki – pizzę, jabłko – gruszkę, czarno-biały – kolorowy itd.). Uczniowie muszą podjąć szybką decyzję, po której stronie staną. Na koniec ćwiczenia nauczyciel/nauczycielka może zapytać wybranych uczniów, czy pamiętają, z kim byli w grupie „morze” lub grupie „naleśniki”.

III Ogniw końcowe

6. Nauczyciel/nauczycielka podsumowuje zajęcia, mówiąc, że w klasie spotkały się osoby o różnych zainteresowaniach, pasjach i preferencjach. Można jednak zauważyć między nimi wiele podobieństw. Powoduje to, że wspomniana różnorodność nie jest wadą, lecz zaletą. Wspólne zainteresowania i pasje mogą zaś spowodować, iż uczniowie w klasie staną się sobie bliżsi.

Zadanie domowe „Do przemyślenia”: Czy ja szanuję odmienność innych?

SCENARIUSZ NR 3

temat: **Wspólne działanie – lepsze poznanie. Zajęcia integracyjne.**

czas: 20 minut

formy pracy:

grupowo

indywidualnie

środki dydaktyczne: _____

Cele :

Ogólne

Uczeń/uczennica:

↻ poznaje kolegów i koleżanki z nowej klasy.

Operacyjne

Uczeń/uczennica:

- ↻ wspólnie z innymi uczniami z klasy tworzy krótką historię,
- ↻ współpracuje w grupie,
- ↻ uczy się szacunku dla wypowiedzi (propozycji) innych,
- ↻ poznaje bliżej kolegów/koleżanki z klasy.

Metody:

↻ metody praktyczne (gry i zabawy aktywizujące).

PRZEBIEG PRACY

I Ogniwo wstępne

1. Nauczyciel/nauczycielka informuje uczniów, że najlepiej poznaje się kolegów i koleżanki, podejmując wspólne działanie.

Proponuje uczniom zabawę.

II Ogniwo centralne

2. Prowadzący/prowadząca rozpoczyna zdaniem: „*Planujemy wycieczkę szkolną...*”, a każdy kolejny uczestnik dodaje swoje słowa, powtarzając całą frazę od początku (tak by ostatni uczeń/uczennica opowiedział/opowiedziała całość). Uczestnicy tworzą tym sposobem wspólną historię, w której każdy z nich ma szansę udzielić się i dopowiedzieć swój fragment.

Przykład: *Planujemy razem wycieczkę szkolną/ która ma odbyć się w czerwcu/ pojedziemy w góry/ zorganizujemy ognisko/ i zawody sportowe/ siatkówki/ koszykówki/ będziemy chodzić po górach/ zorganizujemy dyskotekę itd.*

Zdania rozpoczynające do wyboru:

W naszej szkole chcę, aby...

Postanowiliśmy zorganizować zabawę karnawałową dla wszystkich klas w szkole...

Organizujemy festyn szkolny...

III Ogniwo końcowe

3. Nauczyciel/nauczycielka podsumowuje ćwiczenie, mówiąc, że zadania najlepiej wychodzą, gdy klasa robi je wspólnie i wszyscy uczniowie się w nie angażują.

4. Nauczyciel/nauczycielka dziękuje klasie za wspólnie spędzony czas.

SCENARIUSZ NR 4

temat: **Nieważne gdzie. Ważne, że razem.**

czas: 20 minut

formy pracy:

grupowo

indywidualnie

środki dydaktyczne:

kartki z tematami

Cele :

Ogólne

Uczeń/uczennica:

↔️ integruje się z klasą.

Operacyjne

Uczeń/uczennica:

- ↔️ poznaje zachowania kolegów i koleżanek w różnych sytuacjach,
- ↔️ pracuje w grupie,
- ↔️ potrafi docenić efekt pracy kolegów i koleżanek,
- ↔️ prezentuje się na forum klasy.

Metody:

- ↔️ metody asymilacji wiedzy (dyskusja),
- ↔️ metody praktyczne (scenki).

PRZEBIEG PRACY

I Ogniwu wstępne

1. Nauczyciel/nauczycielka zadaje uczniom pytania:

- ↔️ *W jakich sytuacjach macie okazję przebywać razem z innymi ludźmi? (oczekiwana odpowiedź: w sklepie, w szkole, na przystanku autobusowym).*
- ↔️ *Czy często inni ludzie, również nieznajomi, towarzyszą wam w waszym życiu? (oczekiwana odpowiedź: bardzo często spotykamy się z innymi ludźmi – podróżując, mieszkając w dużych skupiskach miejskich itp.).*
- ↔️ *Spróbujemy przedstawić kilka takich sytuacji.*

II Ogniw centralne

2. Nauczyciel/nauczycielka dzieli klasę na 4 lub 5 grup. Każda grupa losuje kartkę z tematem, który ma stać się inspiracją do stworzenia krótkiej scenki. Należy przedstawić:

- ↕ grupę kibiców na meczu,
- ↕ ludzi w windzie,
- ↕ ludzi w autobusie (w tłoku),
- ↕ ludzi w kinie,
- ↕ ludzi na plaży,
- ↕ ludzi zbierających grzyby,
- ↕ pacjentów w kolejce do lekarza,
- ↕ przerwę w szkole,
- ↕ ludzi w restauracji fast food,
- ↕ ludzi na koncercie,
- ↕ uczniów na korytarzu przed trudnym testem.

3. Grupy prezentują scenki, a pozostali uczniowie starają się odgadnąć, jaką sytuację przedstawiają.

III Ogniw końcowe

4. Nauczyciel/nauczycielka podsumowuje, podkreślając, że w ćwiczeniu ważny był fakt, iż wspólnie bawiliśmy się, współpracowaliśmy podczas wymyślania i przedstawiania scenek.

Część druga – Integracja i tworzenie zespołu

Badania potwierdzają, iż zgrany i wspierający się zespół klasowy wpływa pozytywnie na samopoczucie, nastrój, frekwencję i osiągnięcia w nauce. Jednak stworzenie takiego zespołu wymaga wysiłku uczniów oraz odpowiednich wskazówek i działań wychowawcy/wychowawczynie. Wiele czynników może stanąć na przeszkodzie: różnicowanie uczniów, wyuczone zachowania, brak umiejętności tworzenia zespołu i reagowania w sytuacjach, gdy uczeń/uczennica jest prześladowany/prześladowana, negatywni liderzy, wyłonienie kozła ofiarnego, czy też wytworzenie rywalizujących grup. Wyniki badań wskazują także, iż uczniowie niejednoznacznie interpretują rolę wychowawcy/wychowawczynie. Z jednej strony uważają, że wychowawca/wychowawczynie nie jest sprawczy/sprawcza i nie może wspierać uczniów, z drugiej jednak deklarują potrzebę dobrego kontaktu z wychowawcą/wychowawczynią, oczekują pomocy w rozwiązywaniu konfliktów i wsparcia w szkolnej codzienności. Scenariusze tej części wykorzystują techniki teorii Wspólnej Tożsamości Grupowej, a ich realizacja ma za zadanie pomóc uczniom w opracowaniu zasad funkcjonowania w klasie, stworzeniu dobrej atmosfery współpracy poprzez wywołanie poczucia realizacji wspólnego celu i współodpowiedzialności. Ćwiczenia zostały tak zaprojektowane, by uczniowie mieli poczucie samodzielnego wypracowywania norm i reguł postępowania klasy, a jednocześnie byli świadomi wsparcia ze strony wychowawcy/wychowawczynie. Ważne jest uzgodnienie na forum klasy zasad indywidualnego i poufnego kontaktu uczniów z wychowawcą/wychowawczynią.

SCENARIUSZ NR 5

temat: **Co buduje więzi między ludźmi? Ustalamy zasady funkcjonowania w naszej klasie.**

czas: 20 minut

formy pracy:

indywidualne

środki dydaktyczne:

puste kartki

Cele :

Ogólne

Uczeń/uczennica:

- ↕ poznaje zasady funkcjonowania w dobrej, „zgranej” klasie.

Operacyjne

Uczeń/uczennica:

- ↕ wymienia czynniki, które mają wpływ na to, czy dobrze czuje się w grupie rówieśniczej,
- ↕ potrafi wypowiedzieć się na temat budowania relacji między ludźmi,
- ↕ dostrzega potrzebę budowania pozytywnych relacji z kolegami i koleżankami z nowej klasy,
- ↕ odczuwa współodpowiedzialność za atmosferę panującą w klasie.

Metody:

- ↕ metody asymilacji wiedzy (dyskusja, pogadanka),
- ↕ metody samodzielnego dochodzenia do wiedzy.

PRZEBIEG PRACY

I Ogniwo wstępne

1. Nauczyciel/nauczycielka wprowadza uczniów w temat, informując, co to są więzi międzyludzkie (relacje między ludźmi, zarówno pozytywne, jak i negatywne) i podkreśla, że mają one ogromny wpływ na atmosferę panującą w klasie.

II Ogniw centralne

2. Nauczyciel/nauczycielka dzieli klasę na czteroosobowe zespoły i rozdaje arkusze papieru. Ważne jest, aby uczniowie nie pracowali w takich samych zespołach, jak podczas poprzednich lekcji. Uczniowie są proszeni o napisanie na jednej stronie kartki: co powoduje, że nie czują się dobrze w klasie? Co niszczy więzi między ludźmi? Na drugiej stronie piszą: co powoduje, że uczniowie dobrze czują się w klasie? Co buduje więzi między ludźmi?

3. Przedstawiciele grup prezentują wyniki pracy na forum, a nauczyciel/nauczycielka zapisuje na tablicy w formie tabeli najważniejsze spostrzeżenia uczniów.

Dobrze czujemy się w klasie, gdy:	Źle czujemy się w klasie, gdy:

4. Nauczyciel/nauczycielka zachęca klasę do dyskusji. Ma ona na celu wskazanie sposobów, zachowań i schematów, które pomogą w budowaniu pozytywnych relacji w klasie.

III Ogniw końcowe

5. W ramach podsumowania nauczyciel/nauczycielka podkreśla, że dobra atmosfera w klasie zależy głównie od uczniów. Zaznacza, że większość uczniów w klasie nie popiera dokuczania, przezywania i prześladowania. Razem będzie im łatwiej reagować w sytuacjach, gdy są świadkami takich zachowań.

Zadanie domowe „Do przemyślenia”: Czy moje zachowanie sprzyja dobrej atmosferze w klasie? Czy jest coś, co chciałbym/chciałabym zmienić w moim zachowaniu?

SCENARIUSZ NR 6

temat: **Zachowanie – atmosfera. Budujemy pozytywne relacje w naszej klasie.**

czas: 30 minut

formy pracy:

grupowo

indywidualnie

środki dydaktyczne: _____

Cele :

Ogólne

Uczeń/uczennica:

↕ zastanawia się nad konsekwencjami różnorodnych zachowań społecznych.

Operacyjne

Uczeń/uczennica:

- ↕ analizuje zachowania i sytuacje, z którymi spotkał/spotkała się w szkole podstawowej,
- ↕ analizuje konsekwencje omawianych działań,
- ↕ tworzy wykaz zasad postępowania w nowej klasie.

Metody:

- ↕ metody asymilacji wiedzy (dyskusja),
- ↕ metody samodzielnego dochodzenia do wiedzy (gra dydaktyczna).

PRZEBIEG PRACY

I Ogniwo wstępne

1. Nauczyciel/nauczycielka zadaje pytanie:

- ↕ *Kim byliśmy do momentu przyścia do gimnazjum? (oczekiwana odpowiedź: uczniami szkoły podstawowej, dzieciakami).*
- ↕ *Macie zatem pierwsze doświadczenia uczniowskie za sobą. Dzisiaj postaramy się je wykorzystać w ćwiczeniach.*

II Ogniu centralne

2. W pierwszej części ćwiczenia uczniowie pracują indywidualnie. Nauczyciel/nauczycielka prosi, by zapisali na kartkach, co podobało im się w klasie, do której chodzili w szkole podstawowej i które z zachowań czy zasad chcieliby przenieść do gimnazjum (*np. spotykaliśmy się często po szkole/ graliśmy razem w piłkę*). Następnie zastanawiają się i zapisują, co im się nie podobało i czego chcieliby uniknąć w gimnazjum.

3. W kolejnej części uczniowie pracują w 4-5 osobowych grupach (innych niż na poprzedniej lekcji). Analizując swoje przemyślenia, wybierają trzy zachowania (działania), które chcieliby przenieść do obecnej klasy oraz trzy, których chcieliby uniknąć i wypisują je w kolumnie. Następnie zastanawiają się i zapisują, jak wszystkie z wypisanych propozycji osiągnąć (sposoby powinny być przykładami konkretnych zachowań i działań).

Przykład:

Chcemy:

- *Mieć pozytywną atmosferę w klasie, więc należy – nie dokuczać sobie; nie mówić „...”;*
- *Pomagać sobie w nauce – prosić o pomoc/ nie odmawiać/pożyczać sobie zeszyty.*

Nie chcemy:

- *Walczących grupiek, więc należy – rozmawiać ze sobą;*
- *Wyśmiewania – gdy ktoś to zauważy, powinien zwrócić uwagę, powiedzieć np. „przestań mu dokuczać...”.*

III Ogniu końcowe

4. Uczniowie na kartce tworzą wykaz pozytywnych działań i umieszczają go w widocznym punkcie w sali.

5. W ramach podsumowania nauczyciel/nauczycielka podkreśla, że czasem nieświadomie powodujemy, że nasze reakcje zachęcają agresorów do negatywnych zachowań. Śmiejąc się z docinków i przezwisk, dajemy agresorowi sygnał, że akceptujemy jego zachowanie.

Zadanie domowe „Do przemyślenia”: Które z moich zachowań chciałbym/chciałabym przenieść do gimnazjum, a których chciałbym/chciałabym uniknąć?

SCENARIUSZ NR 7

temat: **Nie zawsze jest idealnie... Rozmawiamy o problemach.**

czas: 20 minut

formy pracy:

grupowo

indywidualnie

środki dydaktyczne: _____

Cele :

Ogólne

Uczeń/uczennica:

↻ wie, jak należy się zachować w trudnych sytuacjach.

Operacyjne

Uczeń/uczennica:

- ↻ wskazuje trudne sytuacje (problemy), które mogą dotyczyć klasy,
- ↻ wskazuje możliwe sposoby rozwiązania wskazanych problemów,
- ↻ odczuwa współodpowiedzialność za relacje i atmosferę panującą w klasie,
- ↻ dostrzega, że wychowawca/wychowawczyni jest wsparciem dla klasy.

Metody:

- ↻ metody asymilacji wiedzy (dyskusja),
- ↻ metody praktyczne (praca w grupach, metody sytuacyjne).

PRZEBIEG PRACY

I Ogniwo wstępne

1. Nauczyciel/nauczycielka dzieli klasę na pary i prosi uczniów, aby odpowiedzieli na pytanie: **Co może pójść nie tak w klasie?** Uczniowie wypisują na kartce możliwe (potencjalne) problemy. Następnie siadają w grupach czteroosobowych, porównują swoje odpowiedzi i próbują znaleźć rozwiązanie dla każdego z wypisanych problemów.

II Ogniwo centralne

2. Przedstawiciel/przedstawicielka grupy omawia problemy i rozwiązania na forum klasy. Następnie uczniowie z pomocą nauczyciela/nauczycielki podejmują wspólnie decyzję, które z proponowanych rozwiązań można zastosować w klasie. Nauczyciel/nauczycielka powinien/powinna na tym etapie ćwiczenia zwrócić uwagę na fakt, że wszyscy uczniowie są odpowiedzialni za dobrą atmosferę w klasie i mają wpływ na to, jak czują się w swoim towarzystwie. Ważne, by zwrócić uwagę na konieczność reagowania w sytuacji, gdy uczniowie są świadkami agresywnego zachowania, prześladowania lub przezywania.

3. Nauczyciel/nauczycielka proponuje, aby wspólnie wypracować procedurę dotyczącą tego, jak uczniowie będą informować go/ją o swoich problemach lub trudnościach, które zauważają w klasie.

III Ogniwo końcowe

4. Wychowawca/wychowawczynie w podsumowaniu powinien/powinna zapewnić uczniów, że jest dla nich wsparciem i zawsze służy pomocą. Może także podkreślić, że problemy najlepiej rozwiązywać razem z wychowawcą/wychowawczynią lub na forum klasy.

Zadanie domowe „Do przemyślenia”: Co byś zrobił/zrobiła, gdybyś był/była świadkiem sytuacji, w której jeden z uczniów klasy szantażuje i zastrasza drugiego, np. wymusza pieniądze?

Część trzecia – empatyczne postrzeganie wykluczanej jednostki

Badani uczniowie rozpoznali zachowania wykluczające i prześladowające opisane w literaturze, potwierdzili ich występowanie w szkole i poza nią, znali również emocjonalne i behawioralne konsekwencje wykluczania. Nie wpływa to jednak na interpretację własnych zachowań wykluczających, ani na przewidywanie ich skutków w stosunku do konkretnych jednostek. Ci uczniowie którzy przyznali się do prześladowania innych interpretują swoje intencje jako żarty, co z kolei powoduje, że konsekwencje nie są postrzegane w kategorii krzywdy. Celem scenariuszy trzeciej części interwencji, w której zastosowaliśmy techniki wykorzystujące empatię kognitywną i emocjonalną (równoległą i reaktywną) jest uświadomienie uczniom mechanizmu i zakresu wykluczenia i prześladowania rówieśniczego oraz pokazanie, jak wykluczenie z grupy wpływa na jednostkę i cały zespół klasowy. Ćwiczenia pomagają uczniom w reinterpretacji pojęcia inności i dziwności. Pokazują, że każdy człowiek może w konkretnych okolicznościach zostać za takiego uznany. Wzbudzają także refleksje nad własnym zachowaniem w trudnych sytuacjach interpersonalnych i grupowych, zarówno przeszłych, jak i bieżących. Uświadamiają, że brak reakcji na negatywne zachowania agresorów może je wzmacniać i tym samym przyczyniać się do cierpienia ofiary.

SCENARIUSZ NR 8

temat: **Od niechęci do dyskryminacji.**

czas: 25 minut

formy pracy:

grupowo

indywidualne

środki dydaktyczne:

kopie historii (a, b, c, d) oraz pytań (po jednej dla każdej grupy).

Cele :

Ogólne

Uczeń/uczennica:

- ↔ empatycznie postrzega osoby wykluczone,
- ↔ zapoznaje się z wzorcowymi postawami społecznymi.

Operacyjne

Uczeń/uczennica:

- ↔ dostrzega problem wykluczenia społecznego,
- ↔ wskazuje korzyści płynące z przyjęcia empatycznej postawy wobec drugiego człowieka,
- ↔ potrafi wskazać przejawy dyskryminacji i odpowiednio zareagować na nie,
- ↔ wykazuje się empatią wobec osób wykluczonych.

Metody:

- ↔ metody asymilacji wiedzy (dyskusja, pogadanka),
- ↔ metody samodzielnego dochodzenia do wiedzy (analiza tekstu, metoda problemowa, metoda przypadków).

PRZEBIEG PRACY

I Ogniwu wstępne

1. Nauczyciel/nauczycielka pisze na tablicy wyrazy: odraza, wstręt, pogarda, wzgarda, nieżyczliwość, nieprzychylność, uprzedzenie, antypatia, wrogość i pyta uczniów:

- ↔ *Z czym kojarzą wam się te słowa?* (oczekiwana odpowiedź: z *niechęcią do kogoś, z tym, że nie lubimy jakiejś osoby*).

Nauczyciel/nauczycielka mówi:

- ↔ *Podczas dzisiejszych zajęć zastanowimy się, kto i dlaczego może nie cieszyć się sympatią młodych ludzi.*

II Ogniwo centralne

2. Uczestnicy pracują w 4-5 osobowych grupach, z których każda otrzymuje krótki opis różnych postaci. Są to „relacje” rówieśników nacechowane przekazem dyskryminacyjnym (opisy 4 sytuacji i zachowań uczniów: a) wyróżniającej się wyglądem, b) o innym pochodzeniu, c) cichego i nieśmiałego, d) uczennicy nieangażującej się w życie klasy. Uczestnicy pracujący w grupach mają za zadanie dokończyć zdania dotyczące wymienionych uczniów, podając jak najwięcej domniemyanych uczuć, zachowań, przyczyn itd.

Sytuacja A

W naszej klasie jest jedna dziewczyna – Pati, która jakoś inaczej wygląda i nosi dziwne ubrania. Czasem nie ma książek, albo długopisu. Nikt nie chce z nią siedzieć w ławce. Czasem się z niej śmiejemy, zwłaszcza dziewczyny.

Proszę dokończyć zdania:

Pati w szkole czuje się...
Zachowania innych wobec Pati, których ona nie lubi to:...
Pati może zachowywać się tak, ponieważ...
Pati może wyglądać tak, ponieważ...
Pati poczuje się wśród nas lepiej, jeśli...
Można włączyć Pati w życie klasowe...

Sytuacja B

W tym roku jest w naszej klasie chłopak z Gruzji - Aleko. Pani mówiła, że musiał wyjechać, bo była tam wojna. Ma ciemniejszą niż my skórę i bardzo ciemne włosy. Mówi trochę dziwnie, ale można zrozumieć. W ogóle jest jakiś dziwny, nie koleguje się z nami. Jak go nie ma w szkole, to nie prosi o zeszyty, a potem ma problemy. Jak on na nas tak dziwnie patrzy, to my na niego też i czasem mu coś dogadamy.

Proszę dokończyć zdania:

Aleko w szkole czuje się...
Zachowania innych wobec Aleko, których on nie lubi to:...
Aleko może zachowywać się tak, ponieważ...
Aleko poczuje się wśród nas lepiej, jeśli...
Można włączyć Aleko w życie klasowe...

Sytuacja C

W październiku przyszedł do klasy jeden chłopak. Od początku siedział sam i do nikogo się nie odzywał. Na przerwie stoi sam, nie ma tu żadnych kolegów. Podobno mieszka blisko szkoły, ale nigdzie nie wychodzi. Nie ma konta na Facebooku!

Proszę dokończyć zdania:

Chłopak w szkole czuje się...
Zachowania innych wobec chłopaka, których on nie lubi to:...
Może zachowywać się tak, ponieważ...
Poczuje się wśród nas lepiej, jeśli...
Można go włączyć w życie klasowe...

Sytuacja D

Jest u nas w klasie jedna dziewczyna, która jakby nie przejmuje się nauką ani tym, co się dzieje w szkole. Wydaje się, że „ma w nosie” wszystko. Nie udziela się w klasie, nie bierze udziału w uroczystościach i akademiach. Często nie odrabia zadań i jest nieprzygotowana. Jak to komentujemy, złości się i robi się niemiła.

Proszę dokończyć zdania:

Dziewczyna w szkole czuje się...
Zachowania innych wobec dziewczyny, których on nie lubi to:...
Może zachowywać się tak, ponieważ...
Poczuje się wśród nas lepiej, jeśli...
Można ją włączyć w życie klasowe...

3. Przedstawiciele/przedstawicielki grup czytają na forum klasy sytuacje oraz dokończone zdania.

III Ogniwo końcowe

4. Nauczyciel/nauczycielka proponuje dyskusję dotyczącą konieczności zastanawiania się nad sytuacją innych uczniów i możliwymi przyczynami takiego zachowania.

Zadanie domowe „Do przemyślenia”: Jak Ty byś się zachował/zachowała w stosunku do tych uczniów? Czy zrobiłbyś/zrobiłabyś coś, aby pomóc im włączyć się w życie klasy?

SCENARIUSZ NR 9

temat: **Co to znaczy „być wykluczonym”?**

czas: 20 minut

formy pracy:

grupowo

indywidualne

środki dydaktyczne:

arkusze papieru

Cele :

Ogólne

Uczeń/uczennica:

↕ wie, czym jest wykluczenie.

Operacyjne

Uczeń/uczennica:

- ↕ tworzy definicję słowa wykluczenie,
- ↕ potrafi odnieść to pojęcie do sytuacji szkolnej,
- ↕ wskazuje powody oraz skutki wykluczenia społecznego,
- ↕ wskazuje sposoby udzielania pomocy osobom wykluczonym.

Metody:

- ↕ metody asymilacji wiedzy (dyskusja),
- ↕ metody praktyczne (metody sytuacyjne),
- ↕ metody samodzielnego dochodzenia do wiedzy (tworzenie definicji).

PRZEBIEG PRACY

I Ogniwo wstępne

1. Nauczyciel/nauczycielka na środku tablicy zapisuje słowo **wykluczenie**.

2. Następnie prosi, żeby każdy uczeń/uczennica napisał/napisała na kartce jedno skojarzenie z tym słowem i przykleił je do tablicy. Na podstawie skojarzeń nauczyciel/nauczycielka wraz z uczniami tworzy definicję pojęcia wykluczenie, a następnie ją uściśla, np. **wykluczenie ucznia/uczennicy z klasy, bądź grupy rówieśniczej znaczy tyle, co?** Uczniowie podają odpowiedzi do podanego pytania (proponowane odpowiedzi: **niechęć pozostałych uczniów do tej osoby, brak akceptacji, jej osamotnienie**).

II Ogniwo centralne

3. Nauczyciel/nauczycielka dzieli klasę na 3 zespoły. Rozdaje każdemu zespołowi arkusz papieru. Zadanie polega na tym, że:

- ↔ grupa pierwsza opisuje możliwe **powody wykluczenia**,
- ↔ grupa druga opisuje możliwe **konsekwencje wykluczenia**,
- ↔ grupa trzecia opisuje możliwe **działania, które miałyby pomóc uczniom wykluczonym**.

4. Każda grupa czyta swoje odpowiedzi. Nauczyciel/nauczycielka uzupełnia i doprecyzowuje wypowiedzi.

III Ogniwo końcowe

5. Na zakończenie zajęć nauczyciel/nauczycielka podsumowuje pracę uczniów. Zwraca uwagę na powody wykluczenia, podkreślając jego negatywne skutki oraz akcentuje działania, które mogą okazać się pomocne uczniom, którzy czują się wykluczeni.

Zadanie domowe „Do przemyślenia”: Czy znasz kogoś, kto jest wykluczony z klasy? Jeśli tak, czy możesz coś z tym zrobić? Czy możesz zacząć już dzisiaj?

SCENARIUSZ NR 10

temat: **Ja również mam wpływ na odczucia innych! O postawie empatycznej.**

czas: 20 minut

formy pracy:

grupowo

indywidualne

środki dydaktyczne:

puste kartki

Cele :

Ogólne

Uczeń/uczennica:

↔ empatycznie postrzega odczucia innych osób.

Operacyjne

Uczeń/uczennica:

- ↔ wskazuje zachowania, które ranią innych,
- ↔ określa odczucia i emocje innych,
- ↔ wskazuje sposoby udzielania pomocy osobom krzywdzonym,
- ↔ wskazuje zachowania, które sprawiają innym radość,
- ↔ zauważa, że jego/jej postawa ma wpływ na emocje i odczucia innych ludzi.

Metody:

- ↔ metody asymilacji wiedzy (pogadanka),
- ↔ metody samodzielnego dochodzenia do wiedzy,
- ↔ metody praktyczne (metody sytuacyjne).

PRZEBIEG PRACY

I Ogniwo wstępne

1. Nauczyciel/nauczycielka na tablicy rysuje emotikony :

- :)) – (radość),
- :((– (smutek),
- :D – (szczęście)
- >:(– (złość),

Następnie prosi uczniów o wyjaśnienie znaczenia znaków. Uczniowie wyjaśniają i zauważają, że symbole nazywają uczucia.

II Ogniw centralne

2. Nauczyciel/nauczycielka prosi uczniów, aby na kartce A4 wypisali zachowania, które mogą sprawić innym przykrość. Podkreśla, że uczniowie mogą wskazywać sytuacje, które mieli okazję zaobserwować w szkole, po szkole, w Internecie itp. Następnie uczniowie na ochotnika podają przykłady, a nauczyciel/nauczycielka wypisuje je na tablicy np. **przezywanie, ignorowanie**.

3. Nauczyciel/nauczycielka prosi uczniów, żeby zastanowili się jak czuje się ofiara takich zachowań. Jeśli uczniowie chcą, mogą podać odpowiedź na forum klasy (nauczyciel/nauczycielka zapisuje na tablicy zachowanie i odczucia).

4. Nauczyciel/nauczycielka prosi uczniów, aby zastanowili się, co powinni zrobić świadkowie takich sytuacji.

5. Nauczyciel/nauczycielka prosi, aby na kartce A4 wypisali zachowania, które mogą sprawić innym radość. Następnie uczniowie na ochotnika podają przykłady, a nauczyciel/nauczycielka wypisuje je na tablicy. Uczniowie zastanawiają się, jakie uczucia mogą wywołać pozytywne zachowania.

III Ogniw końcowe

6. Nauczyciel/nauczycielka podkreśla, że każde nasze zachowanie wobec innego człowieka ma swoje konsekwencje. Bardzo łatwo sprawić komuś przykrość, nawet nieświadomie. Natomiast zachowania pozytywne tworzą dobrą atmosferę w klasie, budują pozytywne relacje między ludźmi.

Zadanie domowe „Do przemyślenia”: Czy kiedykolwiek sam byłeś/byłaś ofiarą przykrych zachowań? Jeśli tak, jak się wtedy czułeś/czułaś? Czy sam kiedykolwiek zachowałeś/zachowałaś się w ten sposób? Jak czuła się wtedy osoba, w stosunku do której tak się zachowałeś/zachowałaś?

SCENARIUSZ NR 11

temat: **Nie oceniaj książki po okładce. Uświadomienie niebezpieczeństw płynących ze stereotypizowania.**

czas: 30 minut

formy pracy: grupowo indywidualnie

 środki dydaktyczne: puste kartki

Cele :

Ogólne

Uczeń/uczennica:

↔ dostrzega niebezpieczeństwo płynące ze stereotypizowania.

Operacyjne

Uczeń/uczennica:

- ↔ potrafi scharakteryzować „innego” (wygląd, zachowanie, charakter),
- ↔ dostrzega wartość odmienności,
- ↔ potrafi dostrzec zalety drugiego człowieka,
- ↔ wie, jak czuje się osoba odrzucona.

Metody:

- ↔ metody asymilacji wiedzy (dyskusja, pogadanka),
- ↔ metody samodzielnego dochodzenia do wiedzy (praca w grupach, tworzenie sylwetki „innego”),
- ↔ metody praktyczne.

PRZEBIEG PRACY

I Ogniwu wstępne

1. Nauczyciel/nauczycielka zadaje pytanie:

↔ **Co to znaczy „być innym”?** (proponowane odpowiedzi uczniów: *być obcym, niechcianym, dziwnym itp.*).

Nauczyciel/nauczycielka zapisuje na środku tablicy słowo INNY i dopisuje wokół skojarzenia uczniów. Wyjaśnia, że są to słowa często używane przez uczniów do określenia jednostek wykluczonych z klasy.

II Ogniwo centralne

2. Uczniowie pracują w czteroosobowych grupach. Nauczyciel/nauczycielka rozdaje kartki A4 – (po 4 na grupę). Nauczyciel/nauczycielka informuje, że uczniowie będą pracowali nad opisem „innego/dziwnego”.

3. Nauczyciel/nauczycielka prosi, by na jednej kartce naszkicowali sylwetkę człowieka i podpisali „inny”. Na kolejnej kartce wypisują przykładowe cechy wyglądu „innego”. Na kolejnej – cechy charakteru oraz przykłady zachowania „innego”. Na ostatniej kartce uczniowie wypisują zachowania, jakich ofiarą może paść uczeń/uczennica uznany za „innego”.

4. Na forum klasy nauczyciel/nauczycielka rozpoczyna dyskusję. Prosi uczniów o przedstawienie „innych”. Następnie pyta: ***Czy „inny” może być ciekawy, oryginalny, mieć ciekawe zainteresowania? Czy każdy z uczniów może być pod jakimś względem „inny”? Co jest ważne, gdy oceniamy kolegów, koleżanki w klasie?***

5. Po zakończeniu dyskusji nauczyciel/nauczycielka zwraca uwagę na najważniejsze aspekty relacji rówieśniczych, w tym konieczność zastanowienia się nad sposobem oceniania innych.

III Ogniwo końcowe

6. Podsumowanie to ćwiczenie rozwijające wyobraźnię. Nauczyciel/nauczycielka prosi uczniów, aby wyobrazili sobie, że pewnego dnia z jakichś względów zostali uznani za „innego”. Pozostali uczniowie dziwnie się na nich patrzą, szepczą i ignorują ich. Nikt nie chce usiąść z nimi w ławce. Jakby się wtedy czuli? Co mieliby ochotę powiedzieć pozostałym uczniom w klasie?

Zadanie domowe „Do przemyślenia”: Czy przypinam komuś etykietę „inny”? Jeśli tak, z jakiego powodu? Czy na pewno dobrze znam tę osobę?

Opinie nauczycieli:

Scenariusze nie wymagają dużego przygotowania, zawierają metody pracy aktywizujące uczniów. Jak dotąd uczniowie mojej klasy byli bardzo zadowoleni z lekcji, gdyż mogli się bawić, a ja przy okazji „przemyciałam” wartościowe treści, bez przynudzania. Jest co prawda trochę głośno podczas prowadzenia lekcji w tej formie, ale nie było to dla mnie uciążliwe. Scenariusze są na tyle krótkie i elastyczne, że zdołałam załatwić na lekcji sprawy wychowawcze. Treści scenariuszy wpisują się w nasz program profilaktyki i program wychowawczy.

Aneta Golda

Bardzo się cieszę, że mogłam razem z uczniami klasy, której jestem wychowawczynią wziąć udział w programie Blżej. Dzięki ciekawym scenariuszom lekcji wychowawczych moi uczniowie wzbogacili się o nowe kompetencje. Stali się bardziej otwarci, wyrozumiali i tolerancyjni, a jako zespół klasowy tworzą naprawdę zintegrowaną i mocną grupę.

Anna Kotowicz

Czasem celowo przedłużałam i rozszerzałam początkowe ćwiczenia i zabawy z zakresu poznawania, integrowania, bo bardzo się uczniom podobały i znakomicie spełniły swoją rolę - zespoliły społeczność klasową. Pojawił się w klasie problem wykluczenia jednostki, ale dzięki wielu rozmowom i ćwiczeniom zauważam większą empatię grupy.

Aleksandra Klimas